

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA HOSPODÁRSKEJ INFORMATIKY

Evidenčné číslo: 103002/B/2025/36146475403279620

NÁVRH METODICKÉHO POSTUPU POUŽITIA
ÚČTOV INÝCH A OSTATNÝCH POHĽADÁVOK
V PODVOJNOM ÚČTOVNÍCTVE PODNIKATEĽOV
V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Bakalárska práca

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA HOSPODÁRSKEJ INFORMATIKY

NÁVRH METODICKÉHO POSTUPU POUŽITIA
ÚČTOV INÝCH A OSTATNÝCH POHĽADÁVOK
V PODVOJNOM ÚČTOVNÍCTVE PODNIKATEĽOV
V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Bakalárska práca

Študijný program: Účtovníctvo

Študijný odbor: Účtovníctvo

Školiace pracovisko: Katedra účtovníctva a audítorstva

Vedúci záverečnej práce: Ing. Kornélia Lovciová, PhD.

ABSTRAKT

KORENKO, Matej: Návrh metodického postupu použitia účtov iných a ostatných pohľadávok v podvojnóm účtovníctve podnikateľov v Slovenskej republike. Bakalárska práca. Ekonomická Univerzita v Bratislave. Fakulta hospodárskej informatiky; Katedra účtovníctva a audítorstva. Vedúci záverečnej práce: Ing. Kornélia Lovciová, PhD. Bratislava: FHI EU, 2025, 41 strán.

Cieľom našej záverečnej práce je analyzovať metodický postup pri účtovaní iných a ostatných pohľadávok a identifikovať hlavné rozdiely medzi nimi na konkrétnych príkladoch. Práca obsahuje tridsať jedna tabuliek. V prvej kapitole sa nachádza definícia účtovnej triedy 3 – Zúčtovacie vzťahy, charakteristika pohľadávok a ich radenie a klasifikácia, definícia a spôsob účtovania iných a ostatných pohľadávok. Druhá kapitola upresňuje cieľ a metodiku práce. Posledná, tretia kapitola je venovaná praktickým príkladom iných a ostatných pohľadávok a zodpovedaniu výskumných otázok ktoré sme si položili.

Kľúčové slová:

Iné pohľadávky, ostatné pohľadávky, pohľadávky, účtovanie

ABSTRACT

KORENKO, Matej: Proposal for a methodological approach for the use of other and other receivables accounts in accounting of entrepreneurs in the Slovak Republic. Bachelor thesis. Bachelors Thesis. University of Economics in Bratislava, Faculty of Economic Informatics; Department of Accounting and Auditing. Supervisor: Ing. Kornélia Lovciová, PhD. Bratislava: FHI EU, 2025, 41 pages.

The aim of our thesis is to analyse the methodological approach to accounting for other and other receivables and to identify the main differences between them using specific examples. The thesis contains thirty-one tables. In the first chapter there is a definition of accounting class 3 - Settlement relations, characteristics of receivables and their sorting and classification, definition and method of accounting for other and other receivables. The second chapter specifies the objective and methodology of the thesis. The third and final chapter is devoted to practical examples of other and other receivables and to answering the questions we have asked.

Keywords:

Other receivables, other receivables, accounts receivable, accounting

O B S A H

Zoznam tabuliek	6
Úvod	7
1 Teoretické východiská riešenej problematiky doma i v zahraničí.....	8
1.1 Charakteristika účtovnej triedy 3 - Zúčtovacie vzťahy.....	8
1.2 Charakteristika pohľadávok a ich riadenie	10
1.2.1 Klasifikácia pohľadávok	12
1.3 Ostatné pohľadávky	15
1.4 Iné pohľadávky	16
2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania	19
3. Výsledky práce	22
3.1 Praktické príklady pre ostatné a iné pohľadávky.....	22
3.2 Zodpovedanie výskumných otázok	34
Záver	38
Zoznam použitej literatúry	39

Zoznam tabuliek

Tabuľka č. 1: V januári 2025 si podnik sám zaplatí opravu nákladného vozidla	22
Tabuľka č. 2: V marci 2025 poisťovňa uznáva nárok na poistné plnenie	22
Tabuľka č. 3: V apríli 2025 poisťovňa uhradí plnenie na účet	22
Tabuľka č. 4: Zaúčtovanie záväzku zo zmluvnej pokuty	23
Tabuľka č. 5: Úhrada pokuty klientovi	24
Tabuľka č. 6: Zaúčtovanie pohľadávky zo zmluvnej pokuty	24
Tabuľka č. 7: Príjem úhrady na bankový účet	24
Tabuľka č. 8: Vznik pohľadávky voči zamestnancovi	25
Tabuľka č. 9: Uhradenie pohľadávky zo mzdy zamestnanca (vnútorné zúčtovanie)	25
Tabuľka č. 10: Pôvodná faktúra	26
Tabuľka č. 11: Zistenie nesprávnej sumy - vznik pohľadávky voči dodávateľovi	26
Tabuľka č. 12: Vrátanie 200 € na účet	26
Tabuľka č. 13: Pripísanie platby na bankový účet – omylom	27
Tabuľka č. 14: Vrátanie platby späť	27
Tabuľka č. 15: Prvá platba faktúry - správna úhrada	28
Tabuľka č. 16: Druhá platba - chybná úhrada	28
Tabuľka č. 17: Vrátanie preplatku na účet	29
Tabuľka č. 18: Úhrada ročného poistného na začiatku roka	29
Tabuľka č. 19: Zúčtovanie preplatku na konci roka	30
Tabuľka č. 20: Príjem úhrady od poisťovne	30
Tabuľka č. 21: Vznik pohľadávky voči bývalému zamestnancovi	31
Tabuľka č. 22: Uhradenie pohľadávky bývalým zamestnancom	31
Tabuľka č. 23: Zaúčtovanie neoprávneného poplatku	32
Tabuľka č. 24: Zistenie chyby a zaúčtovanie pohľadávky voči banke	32
Tabuľka č. 25: Príjem platby od banky	32
Tabuľka č. 26: Podnik si zabezpečí opravu a uhradí ju sám	33
Tabuľka č. 27: Dodávateľ reklamáciu uzná - vznik pohľadávky	33
Tabuľka č. 28: Dodávateľ uhradí sumu	33
Tabuľka č. 29: Poskytnutie preddavku	34
Tabuľka č. 30: Zrušenie objednávky - preklasifikovanie na pohľadávku	34
Tabuľka č. 31: Vrátanie preddavku	34

Úvod

Účtovníctvo ako základný nástroj hospodárskeho riadenia poskytuje nevyhnutné informácie o majetku, záväzkoch, príjmoch a výdavkoch podniku, čím umožňuje efektívne rozhodovanie a strategické plánovanie. Medzi kľúčové oblasti účtovníctva patrí evidencia pohľadávok, ktoré predstavujú nároky na finančné plnenie voči tretím stranám. Pohľadávky sa členia na rôzne druhy v závislosti od ich povahy a okolností ich vzniku, pričom medzi najdiskutovanejšie patria iné a ostatné pohľadávky. Tieto kategórie často vyvolávajú otázky z hľadiska ich správneho účtovania a interpretácie, pretože ich zaradenie a spracovanie vyžaduje dôkladné pochopenie účtovných predpisov, ako aj praktických súvislostí.

Ako sme načrtli vyššie osobitnú skupinu v rámci pohľadávok tvoria ostatné a iné pohľadávky, ktoré nezapadajú do hlavných kategórií obchodných alebo zamestnaneckých pohľadávok. Ide napríklad o pohľadávky voči štátu, zamestnancom, spoločníkom, alebo pohľadávky vzniknuté z rôznych neobchodných vzťahov. Vzhľadom na ich rôznorodosť a špecifickosť je dôležité, aby boli správne klasifikované, oceňované a účtované v súlade s platnou legislatívou Slovenskej republiky a s opatreniami Ministerstva financií SR.

Cieľom našej záverečnej práce je analyzovať metodický postup pri účtovaní iných a ostatných pohľadávok a identifikovať hlavné rozdiely medzi nimi. Práca sa zameriava na situácie, ktoré vedú k vzniku týchto pohľadávok v priebehu účtovného obdobia, a ponúka prehľad možností ich účtovania. Zvláštny dôraz sa kladie na vypracovanie metodického návodu, ktorý môže slúžiť ako praktická pomôcka pre účtovníkov pri rozhodovaní o zaradení pohľadávok do správnej kategórie a ich následnom zaúčtovaní.

Práca je rozdelená do troch kapitol. Prvá kapitola poskytuje teoretický rámec problematiky a vysvetľuje základné pojmy a legislatívne požiadavky týkajúce sa iných a ostatných pohľadávok. Druhá kapitola analyzuje praktické situácie, ktoré ovplyvňujú vznik a klasifikáciu pohľadávok, pričom zahŕňa príklady z reálnej praxe. Tretia kapitola obsahuje návrh systematického metodického postupu účtovania, ktorý je zostavený tak, aby bol použiteľný ako samostatný návod pre účtovanie iných a ostatných pohľadávok.

1 Teoretické východiská riešenej problematiky doma i v zahraničí

V prvej kapitole sa budeme zaoberať teoretickými východiskami riešenej problematiky. Na začiatku považujeme za dôležité si charakterizovať rámcovú účtovnú osnovu, podľa ktorej účtujeme v podmienkach Slovenskej republiky.

Môžeme povedať, že rámcová účtovná osnova predstavuje základný predpoklad pre správne vedenie účtovníctva. Zákon 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov (Zákon o účtovníctve), v § 13 definuje rámcovú účtovnú osnovu. „*Rámcová účtovná osnova predstavuje systém, ktorý určuje štruktúru účtovných tried, skupín alebo syntetických účtov spolu s ich číselným a slovným označením, vrátane podsúvahových účtov*“ (Zákon o účtovníctve, § 13). Toto usporiadanie musí byť v súlade s požiadavkami na prípravu účtovnej závierky. Na základe tejto rámcovej účtovnej osnovy je každá účtovná jednotka povinná zostaviť účtovný rozvrh. Tento rozvrh obsahuje syntetické a analytické účty, ktoré sú potrebné na zaúčtovanie všetkých účtovných transakcií počas účtovného obdobia a na prípravu účtovnej závierky, ako aj podsúvahové účty. Účtovný rozvrh môže byť počas účtovného obdobia upravovaný podľa potrieb účtovnej jednotky. Ak sa na začiatku nového účtovného obdobia nezmení účtovný rozvrh z predchádzajúceho obdobia, môže účtovná jednotka pokračovať v jeho používaní aj v ďalšom období (Zákon o účtovníctve, § 13).

1.1 Charakteristika účtovnej triedy 3 - Zúčtovacie vzťahy

Účty zaradené do účtovnej triedy 3 - Zúčtovacie vzťahy, slúžia na zaznamenávanie pohľadávok a záväzkov účtovnej jednotky od ich vzniku až po úhradu. Zahŕňajú najmä záväzky a pohľadávky vyplývajúce z obchodných vzťahov, ako aj poskytnuté preddavky na zásoby, služby alebo práce, s výnimkou preddavkov na obstaranie dlhodobého majetku. Z časového hľadiska sa tieto vzťahy delia na krátkodobé a dlhodobé, pričom časová kategorizácia sa posudzuje pri vzniku účtovného prípadu a k 31. decembru (Adamíková a kol., 2024).

V účtovnej triede 3 - Zúčtovacie vzťahy sa evidujú nasledujúce (Osvaldová, 2006):

1. **dlhodobé a krátkodobé pohľadávky z obchodných vzťahov** - zahŕňajú pohľadávky voči odberateľom a preddavky poskytnuté dodávateľom, ktoré sú

účtované v skupine 31 - Pohľadávky. Delenie na dlhodobé a krátkodobé pohľadávky sa určuje podľa dohodnutej doby splatnosti a zaznamenáva sa na analytických účtoch,

2. **krátkodobé záväzky z obchodných vzťahov** - tieto záväzky zahŕňajú napríklad krátkodobé záväzky voči dodávateľom a preddavky prijaté od odberateľov, účtované v skupine 32 - Záväzky,
3. **pohľadávky a záväzky voči zamestnancom a orgánom sociálneho a zdravotného poistenia** - skupina 33 obsahuje účtovanie vzťahov so zamestnancami, ako aj záväzky a pohľadávky voči poisťovniam či fondom. Tieto vzťahy sa týkajú nielen zamestnancov, ale aj spoločníkov v pracovnom pomere. Nezahŕňajú však záväzky zo závislej činnosti voči spoločníkom,
4. **dane, poplatky a dotácie** - skupina 34 sa zameriava na priame a nepriame dane, poplatky a dotácie, vrátane tých na obstaranie dlhodobého majetku alebo hospodársku činnosť,
5. **pohľadávky voči spoločníkom a členom** - táto skupina 35 zahŕňa krátkodobé pôžičky v rámci konsolidovaného celku, pohľadávky za upísané vlastné imanie, pohľadávky voči spoločníkom a členom a tiež pohľadávky zo združenia,
6. **záväzky voči spoločníkom a členom** - predstavuje skupinu 36, ktorá obsahuje krátkodobé záväzky z prijatých pôžičiek v rámci konsolidovaného celku a ďalšie záväzky podľa zmluvy o združení,
7. **iné pohľadávky a záväzky** - skupina 37 zahŕňa pohľadávky a záväzky, ktoré nie sú účtované v predchádzajúcich skupinách, ako napríklad záväzky z predaja podniku alebo pohľadávky z emisie dlhopisov,
8. **časové rozlíšenie nákladov a výnosov** - táto skupina 38 obsahuje operácie zabezpečujúce oddelenie nákladov a výnosov podľa jednotlivých účtovných období,
9. **opravné položky a vnútorné zúčtovanie** - účty ako 391, 395 alebo 398 sa používajú na evidenciu opravných položiek, vzťahov medzi účastníkmi združenia a vnútorné zúčtovanie v rámci účtovnej jednotky.

Pre nás v zmysle riešenej problematiky sú najdôležitejšie pohľadávky, ktoré sú zaradené v rámcovej účtovnej osnovy v triede 3 - Zúčtovacie vzťahy. Vo všeobecnosti pohľadávky označujeme ako 31 – Pohľadávky, a určité účty v účtovnej skupine 37 – Iné pohľadávky a iné záväzky. V rámci týchto účtovných tried rozoznávame 311 - Odberatelia, 312 - Zmenky na inkaso, 313 - Pohľadávky za eskontované cenné papiere, 314 - Poskytnuté preddavky, 315 - Ostatné pohľadávky, 316 - Čistá hodnota zákazky, 371 – Pohľadávky

z predaja podniku, 373 - Pohľadávky a záväzky z pevných termínových operácií, 374 - Pohľadávky z nájmu, 375 - Pohľadávky z vydaných dlhopisov, 376 - Nakúpené opcie, 378 - Iné pohľadávky.

Vzťahy účtovnej jednotky k vonkajšiemu okoliu a vo vnútri účtovnej jednotky, ktoré sú predmetom účtovníctva, sa nazývajú zúčtovacie vzťahy. Sú rozsiahlejšou a zložitou oblasťou účtovníctva podnikateľskej účtovnej jednotky, ktorá sa týka všetkých fáz kolobehu majetku a zdrojov jeho krytia a ktoré spôsobujú vznik nákladov a výnosov. Metodickým prostriedkom na zabezpečenie účtovného zobrazenia prevažnej väčšiny zúčtovacích vzťahov účtovnej jednotky sú účty účtovej triedy 3 - Zúčtovacie vzťahy. Predstaviteľmi zúčtovacích vzťahov sú pohľadávky a záväzky.

1.2 Charakteristika pohľadávok a ich riadenie

Podvojnú účtovníctvo je základom finančného riadenia pre podnikateľské subjekty v Slovenskej republike, pričom legislatíva je upravená Zákonom o účtovníctve, ktorý presne definuje kategórie a klasifikáciu pohľadávok v účtovnej osnove.

Z pohľadu účtovníctva predstavujú pohľadávky časť majetku účtovnej jednotky, pričom ich vznik a zánik majú aj daňové dôsledky. Budeme sa zaoberať klasifikáciou, účtovaním a vykazovaním pohľadávok, ich oceňovaním, tvorbou opravných položiek a tiež špecifickými spôsobmi ich zániku, ako sú odpis, započítanie a postúpenie pohľadávok (Gášpárová, 2016).

Podľa Mareka a kol. je pohľadávka chápaná ako právo veriteľa, či už jednej alebo viacerých osôb, požadovať určité plnenie od dlžníka. Toto plnenie môže byť finančného alebo vecného charakteru, pričom dlžník má povinnosť poskytnúť veriteľovi nejaký tovar, službu alebo sa zdržať určitých činov. Veriteľ má právo tieto záväzky od dlžníka vymáhať (Marek a kol., 2006, s. 333).

Do kategórie pohľadávok patria napríklad pohľadávky z obchodnej činnosti, voči zamestnancom, spoločníkom alebo v rámci konsolidovaného celku. Zahŕňajú aj zmenky na inkaso a pohľadávky daňového charakteru. Pohľadávkami môžu byť aj finančné deriváty, ako sú záväzky z termínových obchodov alebo opcií (Šuranová a kol., 2004).

Pohľadávka predstavuje nárok veriteľa voči dlžníkovi na určité plnenie, ktoré môže mať finančnú alebo vecnú podobu. Pohľadávky sú súčasťou majetku účtovnej jednotky a musia byť zaznamenané v účtovníctve počas celej doby svojej existencie. Pohľadávka

vzniká z právneho vzťahu, v ktorom veriteľ má právo požadovať plnenie od dlžníka, ktorý je povinný toto plnenie uskutočniť. Tento vzťah upravuje záväzkové právo, ktoré je zakotvené v Zákone č. 40/1964 Zb. Občianskeho zákonníka v znení neskorších predpisov a v Zákone č. 513/1991 Zb. Obchodného zákonníka v znení neskorších predpisov (Gášpárová, 2016).

Ako uvádzajú autori Šuranová, Saxunová, Krištofik (2004, s. 135) pohľadávky predstavujú hodnotu, ktorú zákazníci ešte nezaplatili a ktorá je účtovnej jednotke dlžná. Patria sem obchodné pohľadávky, ale aj pohľadávky voči zamestnancom, spoločníkom, v rámci skupiny podnikov, ako aj zmenky na inkaso a pohľadávky z daní. Pohľadávky môžu zahŕňať aj deriváty, napríklad z pevných termínových kontraktov a opcí.

Na základe uvedeného môžeme pohľadávky laicky vysvetliť ako napríklad peniaze, ktoré niekto dlží niekomu inému (nemusí sa vždy jednať len o peniaze).

Pohľadávky môžu vzniknúť medzi fyzickými aj právnickými osobami. K ich vzniku dochádza pri poskytnutí úveru, dodaní tovaru alebo služieb, ako aj v prípade spôsobenej škody či neoprávneného majetkového prospechu. Veriteľ má právo v čase splatnosti pohľadávku vymáhať, vrátane súdneho konania, zatiaľ čo dlžník je povinný záväzok splniť. Pohľadávka zaniká po uhradení dlhu, alebo po dohode na inom spôsobe plnenia. Najvýznamnejšie sú v účtovníctve podnikateľov pohľadávky voči odberateľom, ktoré vznikajú z dodania tovaru, prác alebo služieb. „*Faktúra vystavená pre odberateľa je podkladom pre zaúčtovanie pohľadávky*” (Bobáková a kol., 2006, s. 97).

Účtovanie pohľadávok sa riadi Zákonom o účtovníctve a konkrétnymi účtovnými postupmi pre podvojnú aj jednoduchú účtovníctvo. Zároveň musí byť v súlade so Zákonom č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov, Zákonom č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov a ďalšími príslušnými právnymi normami. Pohľadávka a záväzok sú dva neoddeliteľné aspekty jednej obchodnej operácie. Vznik pohľadávky na strane veriteľa je vždy sprevádzaný vznikom záväzku na strane dlžníka, pričom tieto dve zložky sú vo vzájomnej súvislosti. Nemožno teda hovoriť o pohľadávke bez existujúceho záväzku na strane druhej (Gášpárová, 2016).

Podľa Kaletovej (2005) sa pohľadávka z právneho hľadiska definuje ako oprávnenie jednej strany, označovanej ako veriteľ, požadovať plnenie od druhej strany, dlžníka, pričom toto právo vyplýva zo vzájomného záväzkového vzťahu.

V zmysle riešenej problematiky považujeme za dôležité uviesť si okrem iného aj samotné riadenie pohľadávok, ktoré by malo byť optimalizované tak, aby sa podnikateľské subjekty nedostávali do neschopnosti splácať svoje záväzky.

Správne riadenie pohľadávok je kľúčové pre finančnú stabilitu podniku. Nesplatené pohľadávky môžu viesť k problémom s likviditou a ovplyvniť celkovú finančnú výkonnosť spoločnosti. Analýza kvality pohľadávok, najmä tých po lehote splatnosti, je nevyhnutná pre identifikáciu rizík spojených s neplatičmi a pre prijatie opatrení na zlepšenie inkasa pohľadávok (Kasacheva, Udod, 2018).

V rámci riadenia pohľadávok je dôležité stanoviť efektívnu kreditnú politiku, ktorá zahŕňa hodnotenie bonity zákazníkov, stanovenie optimálnych platobných podmienok a implementáciu postupov na vymáhanie pohľadávok. Štúdie naznačujú, že efektívne riadenie pohľadávok pozitívne ovplyvňuje finančnú výkonnosť podnikov, zlepšuje cash flow a znižuje riziko vzniku nedobytných pohľadávok (Owuor a kol., 2021).

K zániku pohľadávky dochádza najčastejšie splnením záväzku dlžníka, či už formou peňažného alebo vecného plnenia. Pohľadávka však môže zaniknúť aj inými spôsobmi, ako sú postúpenie, započítanie, odpis, vklad do základného imania spoločnosti, odstúpenie od zmluvy, uplynutie doby, alebo splynutie veriteľa a dlžníka do jednej osoby (Gášpárová, 2016).

V nasledujúcej časti sa zameriame na klasifikáciu pohľadávok, ako je napr. rozdelenie podľa času, krajiny pôvodu a pod.

1.2.1 Klasifikácia pohľadávok

Pohľadávky existujú v rôznych podobách, pričom je dôležité poznať základné faktory, na základe ktorých ich klasifikujeme do jednotlivých skupín. Napríklad z časového hľadiska rozlišujeme pohľadávky na krátkodobé a dlhodobé, čo je dôležité vedieť z pohľadu veriteľa napr. pre to, aby vedel lepšie odhadnúť či približne naplánovať svoje budúce peňažné toky. Na to sa samozrejme viažu ďalšie aspekty, ako je napr. likvidita podniku.

Cisko a Klieštik (2013) vo svojej publikácii poukazujú na to, že rôzne typy pohľadávok je možné sledovať a analyzovať z hľadiska ich podobností a rozdielov. Nie je však jednoduché stanoviť, ktoré kritériá sú pri ich klasifikácii najdôležitejšie. Každá klasifikácia pohľadávok nadobúda význam v závislosti od konkrétnych okolností. Preto je potrebné hodnotiť jednotlivé pohľadávky alebo skupiny podobných pohľadávok v kontexte viacerých kritérií súčasne. Ich syntéza závisí od odvetvia podnikania, úverovej politiky firmy a odborných schopností finančných manažérov, ktorí sa touto problematikou zaoberajú. Môžeme si uviesť najbežnejšie prístupy ku klasifikácii pohľadávok:

- **podľa času** - krátkodobé a dlhodobé pohľadávky,

- **podľa dlžníka** - pohľadávky z obchodného styku, pohľadávky voči zamestnancom, daňové pohľadávky, pohľadávky za upísané základné imanie, pohľadávky za podniky v skupine, ostatné pohľadávky,
- **podľa krajiny pôvodu** - domáce a zahraničné pohľadávky,
- **podľa periodicity vzniku** - pravidelne vznikajúce pohľadávky, sezónne pohľadávky,
- **podľa možností realizácie** - isté pohľadávky, pochybné pohľadávky, sporné pohľadávky, nedobytné pohľadávky, premlčané pohľadávky, odpísané pohľadávky,
- **podľa dodržania doby splatnosti** - pred dobou splatnosti, po splatnosti.

Harumová (2002, s. 9-10) vysvetľuje, že na pohľadávky možno nazerať z viacerých pohľadov, pričom:

- z ekonomického hľadiska predstavujú pohľadávky formu obchodného úveru, ktorý predávajúci poskytuje zákazníkovi. Tento úver je výrazom dôvery a dobrých obchodných vzťahov medzi oboma stranami. Keďže predávajúci nepožaduje okamžitú platbu, efektívne financuje prijaté plnenia kupujúceho tým, že poskytuje tovar alebo služby, za ktoré zatiaľ nedostal zaplatené,
- z účtovného pohľadu sú pohľadávky súčasťou obežných aktív podniku a teda formou majetku, ktorý viaže časť prevádzkového kapitálu. Pohľadávky sú tiež komponentom čistého pracovného kapitálu, ktorý je kľúčový pre zabezpečenie schopnosti podniku uhrádzať svoje krátkodobé záväzky. Efektívne riadenie pracovného kapitálu zabezpečuje, že podnik má dostatok likvidných prostriedkov na pokrytie svojich záväzkov. Pohľadávky sa evidujú v účtovníctve od momentu ich vzniku až po ich úhradu, no môžu byť zaznamenané aj v operatívnej evidencii podniku,
- z právneho hľadiska sú pohľadávky definované ako právo účastníka právneho vzťahu požadovať určité plnenie. Tento vzťah vzniká medzi veriteľom, ktorý má právo na plnenie, a dlžníkom, ktorý je povinný toto plnenie zabezpečiť. Právo veriteľa vždy vzniká na základe konkrétneho právneho dôvodu. V právnej terminológii sa tento vzťah označuje ako záväzok, ktorý je protipólom pohľadávky a je upravený záväzkovým právom.

Môžeme si uviesť, že ekonomického hľadiska pohľadávky predstavujú určitý typ obchodného úveru, ktorý je súčasťou majetku podniku. Tento majetok vzniká na základe transakcií uskutočnených v minulosti, pričom finančné prostriedky z týchto pohľadávok

budú prijaté v budúcnosti. Pohľadávky sa klasifikujú na základe rôznych kritérií. Pri vzniku sa pohľadávky rozdeľujú podľa dohodnutej lehoty splatnosti na:

- **krátkodobé pohľadávky**, ktoré sú splatné do jedného roka,
- **dlhodobé pohľadávky**, ktorých splatnosť presahuje jeden rok (Kaletová, 2005).

Pohľadávky možno rozdeliť na základe účtovných výkazov a podľa dôvodu ich vzniku do viacerých kategórií:

1. **pohľadávky z obchodných vzťahov** - tieto pohľadávky tvoria podstatnú časť celkových pohľadávok podniku. Predstavujú hodnotu obchodného úveru, ktorý podnik poskytol svojim odberateľom. Účtovná jednotka ich eviduje ako dlžné sumy, ktoré zákazníci dlhujú za predaj tovarov alebo za poskytované služby, pričom splatnosť sa predpokladá v lehote 30 až 60 dní. Pohľadávky vznikajú vystavením faktúry za realizované služby alebo tovar (Belanová, 2010; Krištofík, 2011),
2. **pohľadávky voči zamestnancom a zo sociálneho zabezpečenia** - ide o samostatnú skupinu pohľadávok, ktoré vznikajú pri prevádzkovej činnosti podniku. Patria sem napríklad finančné prostriedky poskytnuté zamestnancom na drobné nákupy alebo pracovné cesty, ktoré neboli úplne vyúčtované. Pohľadávky zo sociálneho zabezpečenia môžu vzniknúť v dôsledku negatívneho zostatku voči Sociálnej poisťovni, napríklad ak boli dávky vyplatené zamestnancom vyššie, než záväzky podniku voči sociálnemu systému (Harumová, 2002),
3. **daňové pohľadávky** - tieto pohľadávky vznikajú, keď podnik zaplatil štátu vyššiu sumu na daniach, než bolo potrebné, čo vedie k daňovým preplatkom, napríklad na dani z príjmu alebo DPH (Bobáková, 2006),
4. **pohľadávky za upísané základné imanie** - jedná sa o pohľadávky voči upisovateľom, ktorí ešte nesplatili svoje podiely alebo akcie. Tieto pohľadávky sú významné pre obchodné spoločnosti, keďže spoločníci ručia za záväzky spoločnosti do výšky nesplatených podielov, a preto sú v súvahe vykazované oddelene od ostatných pohľadávok (Bobáková, 2006),
5. **pohľadávky voči podnikom v skupine** - patria sem pohľadávky voči materským, dcérskym alebo pridruženým podnikom, ako aj voči kľúčovým členom riadiaceho personálu a ich blízkym rodinným príslušníkom (Krištofík, 2011),
6. **ostatné pohľadávky** - tieto pohľadávky vznikajú z neobchodných transakcií a zahŕňajú napríklad nezaplatené dividendy, úroky, pohľadávky voči poisťovniam, zákazníkom za návratné obaly alebo odškodnenia od dopravcov za straty či poškodenia tovaru (Krištofík, 2011).

1.3 Ostatné pohľadávky

Na tomto účte sa evidujú pohľadávky vznikajúce z odberateľsko-dodávateľských vzťahov, ktoré nie je možné jednoznačne zaradiť na iné účty pohľadávok, ako sú napríklad reklamácie voči dodávateľovi. Rovnako sa tu zaznamenávajú predpisy príspevkov súvisiacich s hlavnou činnosťou neziskovej organizácie, pokiaľ bola uzatvorená zmluva o poskytnutí príspevku s právnickou alebo fyzickou osobou, prípadne predpis členských príspevkov (Vršková, 2023).

Môžeme povedať, že pohľadávky predstavujú významnú položku v účtovníctve podnikov, ktorá ovplyvňuje nielen ich finančnú situáciu, ale aj cash flow a riadenie dlhov. Iné pohľadávky sú najmä také, ktoré nevznikli z bežného obchodného styku, napríklad pôžičky, daňové preplatky alebo nároky z verejného poistenia. Ostatné pohľadávky predstavujú významnú zložku majetku podnikov, zahŕňajúcu rôzne pohľadávky mimo bežných obchodných vzťahov, ako sú napríklad preddavky zamestnancom, pohľadávky voči štátnym inštitúciám či iné neobchodné pohľadávky. Správne riadenie týchto pohľadávok je kľúčové pre zabezpečenie finančnej stability a likvidity podniku.

Účet 315 - Ostatné pohľadávky slúži na evidenciu pohľadávok súvisiacich s obchodnými vzťahmi, ako sú reklamácie voči dodávateľom, nároky na záručné opravy či pohľadávky z predaja nehnuteľného majetku a zásob. Na tento účet sa dočasne zaúčtuje príjem realizovaný prostredníctvom platobných kariet cez registračnú pokladnicu, a to až do okamihu pripísania sumy na bankový účet. Pri zaznamenaní peňažného prírastku na bankovom účte sa pohyb účtuje na stranu Má dať účtu 221 - Bankové účty, pričom súvzťažný zápis sa vykonáva na strane Dal účtu 315 - Ostatné pohľadávky (Adamíková a kol., 2024).

Ostatné pohľadávky v podvojnóm účtovníctve zahŕňajú rôzne pohľadávky, ktoré nie sú súčasťou bežných obchodných vzťahov s odberateľmi alebo zamestnancami. Tieto pohľadávky sa účtujú na účtoch ako **315 - Ostatné pohľadávky** alebo **355 - Ostatné pohľadávky voči spoločníkom a členom** (Opatrenie ministerstva financií SR č. 23054/2002-92, úplné znenie postupov účtovania platné od 1. 1. 2019).

Ostatné pohľadávky v účtovníctve zahŕňajú pohľadávky, ktoré nevznikajú priamo z predaja tovarov alebo služieb, ale z iných obchodných vzťahov, ako sú reklamácie voči dodávateľom, nároky na záručné opravy či pohľadávky z predaja dlhodobého majetku. Tieto pohľadávky sa účtujú na účte 315 - Ostatné pohľadávky (Adamíková, 2017).

Účet **315 - Ostatné pohľadávky** sa využíva na evidenciu pohľadávok z rôznych obchodných vzťahov. Patria sem napríklad reklamácie voči dodávateľom, nároky na záručný paušál alebo pohľadávky z predaja dlhodobého majetku či materiálu. Ide o aktívny účet, na ktorom sa prírastky evidujú na strane **Má dať (MD)** a úbytky na strane **Dal (D)** (Adamíková, 2017).

Účet **355 - Ostatné pohľadávky voči spoločníkom a členom** slúži na zachytenie pohľadávok voči spoločníkom a členom spoločnosti. Môže ísť o krátkodobé pôžičky poskytnuté spoločníkom alebo o úroky z omeškania pri oneskorení splácania peňažného vkladu. Aj tento účet patrí medzi aktíva, takže nárasty sa účtujú na stranu **Má dať (MD)** a úbytky na stranu **Dal (D)** (Adamíková, 2017).

Pri účtovaní ostatných pohľadávok je kľúčové správne identifikovať vznik pohľadávky, napríklad pri predaji majetku, poskytnutí pôžičky alebo pri reklamácii. Následne sa zaúčtuje prírastok na príslušný účet (315 alebo 355) na stranu **Má dať**. Keď dôjde k úhrade pohľadávky, zaúčtuje sa úbytok na strane **Dal** na danom účte a súvzťažne sa zaúčtuje prírastok na účte, cez ktorý bola úhrada prijatá (napríklad účet 221 - Bankové účty) (Adamíková, 2017).

1.4 Iné pohľadávky

Na tomto účte sa evidujú pohľadávky, ktoré nie je možné zaradiť na iné účty pohľadávok. Zahŕňajú napríklad pohľadávky voči osobám zodpovedným za náhradu škody, s výnimkou zamestnancov, alebo pohľadávky voči členom správnej rady, dozornej rady či iným orgánom organizácie (Vršková, 2022).

Podľa Zákona o účtovníctve, pohľadávky vznikajú na základe rôznych foriem právnych nárokov, ako sú napríklad nároky na náhradu škody, pohľadávky voči zamestnancom, voči orgánom štátnej správy, či voči zdravotným a sociálnym poisťovňami. Z hľadiska účtovníctva je dôležité správne rozlišovať tieto pohľadávky od ostatných kategórií, aby sa zabezpečila ich transparentnosť a presné vykazovanie.

Účet 378 - Iné pohľadávky patrí medzi účty aktív, a preto sa jeho nárasty účtujú na stranu **Má dať**, zatiaľ čo zníženia sa zaznamenávajú na stranu **Dal**. Zostatok na strane **Dal** na konci účtovného obdobia sa preniesie do nasledujúceho účtovného obdobia, kde sa automaticky stáva začiatočným zostatkom na strane **Má dať** (Postupy účtovania, 2019).

Evidujú sa krátkodobé aj dlhodobé pohľadávky voči zodpovednej osobe za náhradu škody alebo manka, voči poisťovniam z titulu poistných udalostí, ako aj pohľadávky spoločníkov či členov družstva na vyplatenie priznaných podielov na zisku, vyrovnávacích podielov a podielov z likvidačného zostatku a podobne (Postupy účtovania, 2019).

Môžeme si uviesť príklad na iné pohľadávky, aby sme im lepšie porozumeli. Napríklad, ak má tretia osoba povinnosť uhradiť spoločnosti škodu vo výške 2500 Eur, vzniká jej záväzok túto čiastku zaplatiť. Súčasne spoločnosti vzniká pohľadávka, pretože očakáva, že táto náhrada škody bude uhradená. Z tohto dôvodu sa suma 2500 Eur zaúčtuje na stranu Má dať účtu 378 - Iné pohľadávky, čím sa zaznamená vznik pohľadávky. Keďže účet 378 je účtom aktív, jeho zvýšenie sa eviduje práve na strane Má dať. Náhrada škody zároveň pre spoločnosť predstavuje výnos. Preto je potrebné zaúčtovať sumu 2500 Eur aj na stranu Dal účtu 648 - Ostatné výnosy z hospodárskej činnosti, aby sa zachytil vznik výnosu. Výnosy sa vždy zaznamenávajú na stranu Dal príslušného výnosového účtu (Postupy účtovania, 2019).

Ďalším dôležitým aspektom je ich zdaňovanie a účtovné riešenie v kontexte ich prípadného vzniku ako súčasti výsledku hospodárenia. Pri účtovaní iných pohľadávok je potrebné zohľadniť aj vplyv dane z pridanej hodnoty (DPH), ak ide o pohľadávky spojené s finančnými tokmi podliehajúcimi zdaneniu podľa Zákona o DPH.

Ďalším dôležitým aspektom v účtovaní iných pohľadávok je ich posudzovanie z hľadiska rizika zlyhania alebo nevykonalnosti. V súlade s § 26 Zákona o účtovníctve je účtovná jednotka povinná pravidelne posudzovať, či existujú indikátory znehodnotenia pohľadávok. Ak je pravdepodobné, že pohľadávka nebude plne uhradená, účtovná jednotka je povinná vytvoriť opravné položky k týmto pohľadávkam, čím zohľadní ich reálnu hodnotu. Tieto opravné položky sa účtujú na účte 391 - „Opravné položky k pohľadávkam“ a slúžia na zabezpečenie opatrnosti v účtovných výkazoch.

V súlade s medzinárodnými účtovnými štandardmi (IFRS), ktoré sú implementované v slovenských podnikoch podľa ich veľkosti a povahy, je potrebné zohľadniť princíp očakávaných strát (Expected Credit Loss). Tento princíp vyžaduje, aby sa už pri vzniku pohľadávky posúdilo, aká je pravdepodobnosť jej budúceho inkasa. Tento prístup sa však uplatňuje prevažne v subjektoch, ktoré sú povinné viesť účtovníctvo podľa IFRS, a menej často v menších podnikoch, ktoré sa riadia slovenskými účtovnými predpismi.

Dôležitým špecifikom iných pohľadávok je ich právne vymáhanie. Ak účtovná jednotka eviduje pohľadávky, ktoré nie sú uhradené v splatnosti, má právo podniknúť právne kroky na ich vymáhanie, čo môže zahŕňať mimosúdne dohody, súdne spory alebo exekučné

konanie. Náklady spojené s vymáhaním pohľadávok sú účtované samostatne a znižujú výsledok hospodárenia účtovnej jednotky.

Okrem toho môže byť účtovná jednotka povinná v určitých prípadoch vykonávať odpis pohľadávok, ak sa stane zjavne nevymožiteľnou. Tento postup je upravený v § 19 ods. 2 písm. h) Zákona o dani z príjmov, ktorý umožňuje daňovo uznať odpis pohľadávky za predpokladu, že je doložený dôkaz o jej nevymožiteľnosti, napríklad rozhodnutím súdu.

2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania

Hlavným cieľom záverečnej práce je analyzovať a systematicky popísať metodický postup účtovania iných a ostatných pohľadávok v podvojnóm účtovníctve podnikateľských subjektov v Slovenskej republike. Práca sa zameriava na identifikáciu kľúčových rozdielov medzi týmito dvoma typmi pohľadávok z hľadiska ich účtovnej povahy, legislatívneho rámca a praktickej aplikácie v účtovnej praxi. Cieľom je zároveň vytvoriť prehľadný a prakticky využiteľný návod, ktorý by účtovným jednotkám pomohol pri rozhodovaní o správnej klasifikácii vzniknutých pohľadávok, ich účtovaní a následnom vysporiadaní. Na realizáciu primárneho cieľa, sme si stanovili viacero čiastkových cieľov:

- definovať a vysvetliť účtovné východiská súvisiace s klasifikáciou pohľadávok v podmienkach Slovenskej republiky, so zameraním na rámcovú účtovnú osnovu a účty účtovnej triedy 3 - Zúčtovacie vzťahy,
- charakterizovať pojem pohľadávka z právneho, účtovného a ekonomického hľadiska, s dôrazom na rozdiely medzi obchodnými, inými a ostatnými pohľadávkami,
- zhrnúť legislatívny rámec a účtovné predpisy, ktoré sa vzťahujú na evidenciu iných a ostatných pohľadávok, vrátane Zákona o účtovníctve a opatrení Ministerstva financií SR,
- vytvoriť prehľadný súbor praktických účtovných príkladov s konkrétnymi účtovnými zápismi, ktoré budú ilustrovať najčastejšie situácie z praxe pri vzniku iných a ostatných pohľadávok,
- vypracovať metodický postup na účtovanie iných a ostatných pohľadávok, ktorý bude možné aplikovať ako praktickú pomôcku pri účtovaní týchto typov pohľadávok v každodennej praxi,
- navrhnúť odporúčania pre účtovné jednotky, ktoré môžu pomôcť pri rozhodovaní o správnej klasifikácii pohľadávok a pri vedení analytickej evidencie.

Objektom skúmania našej záverečnej práce je účtovný proces spojený s vedením, klasifikáciou a účtovaním iných a ostatných pohľadávok v podvojnóm účtovníctve podnikateľských subjektov v Slovenskej republike. Pozornosť sa sústreďuje na metodické vymedzenie týchto pohľadávok, ich zaradenie do účtovných skupín a identifikáciu rozdielov

medzi nimi na základe konkrétnych účtovných situácií, ktoré vznikajú počas bežného účtovného obdobia.

Zber údajov pre našu prácu prebiehal dvoma hlavnými spôsobmi. Prvým bolo štúdium sekundárnych zdrojov, medzi ktoré patria odborné publikácie, vedecké články a relevantné právne predpisy, najmä Zákon o účtovníctve, opatrenia Ministerstva financií Slovenskej republiky a rámcová účtová osnova. Druhým spôsobom bola analýza účtovnej praxe, realizovaná prostredníctvom konzultácií s účtovníkmi a spracovaním účtovných podkladov získaných z podnikateľského prostredia. Takto získané poznatky boli ďalej spracované systematickým porovnávaním legislatívnych požiadaviek s konkrétnymi účtovnými prípadmi. Následne boli aplikované pri tvorbe modelových príkladov, ktoré ilustrujú vznik a účtovanie rôznych typov pohľadávok. Ich spracovanie bolo zamerané na presné účtovné zaúčtovanie. O správnosti našich účtovných prípadoch a ich účtovaní sme sa opierali o skúsenosti majiteľov účtovných firiem, ktorí nám pomohli so spracovaním v podobe kontroly.

Pri spracovaní záverečnej práce boli využité viaceré výskumné metódy, ktoré umožnili komplexne uchopiť problematiku účtovania iných a ostatných pohľadávok.

Východiskom bola analýza odborných textov a legislatívnych dokumentov, ktorá slúžila na identifikáciu teoretických základov a právneho rámca účtovania pohľadávok v podvojnóm účtovníctve.

Na túto metódu nadväzovala syntéza informácií, ktorá umožnila vytvoriť ucelený a logicky usporiadaný pohľad na danú problematiku a zároveň navrhnúť metodický rámec pre správne účtovanie týchto typov pohľadávok.

Dôležitou súčasťou bola aj metóda komparácie, ktorá bola aplikovaná pri odlišovaní medzi inými a ostatnými pohľadávkami, a to najmä z hľadiska ich účtovnej podstaty a praktickej implementácie.

Teoretické poznatky boli následne overené prostredníctvom modelovania účtovných príkladov z praxe, čo umožnilo vytvoriť konkrétne návody pre klasifikáciu a účtovanie netypických pohľadávok.

Deskriptívna metóda bola použitá pri popise jednotlivých účtovných situácií a pri ich spracovaní do formy účtovných zápisov.

V praktickej časti bola aplikovaná aj kazuistická metóda, ktorá využila vybrané prípadové štúdie z účtovnej praxe s cieľom preukázať reálne využitie účtovných postupov v konkrétnych situáciách.

V našej práci sme si stanovili niekoľko výskumných otázok (VO), ktoré sme sa snažili zodpovedať na základe teoretických a praktických poznatkov:

VO1: Aké kritériá rozhodujú o zaradení vzniknutej pohľadávky medzi iné alebo ostatné pohľadávky v účtovníctve podnikateľského subjektu?

VO2: Ako sa líši účtovanie iných a ostatných pohľadávok z hľadiska použitia účtov tried 3 (315 – Ostatné pohľadávky, a 378 – Iné pohľadávky)?

VO3: Aké praktické situácie najčastejšie vedú k vzniku iných a ostatných pohľadávok a ako sa účtovne riešia?

VO4: Akým spôsobom môže metodický návod pomôcť účtovníkom pri zaúčtovaní netypických pohľadávok?

V nasledujúcej časti sa sústreďíme na konkrétne príklady pri účtovaní ostatných a iných pohľadávok a pokúsime sa zodpovedať stanovené výskumné otázky.

3. Výsledky práce

V tejto kapitole sa budeme venovať konkrétnym metodickým postupom použitia iných a ostatných pohľadávok s dôrazom na rozdielnosť medzi týmito pohľadávkami a to v závislosti od skutočností vznikajúcich v účtovnom období.

3.1 Praktické príklady pre ostatné a iné pohľadávky

V tejto časti si uvedieme viacero príkladov pre ostatné a iné pohľadávky, pričom si vytvoríme modelovú situáciu so zreteľom na účtovné prípady.

Príklad z praxe 1 - ÚČTOVANIE POHĽADÁVKY VOČI POISŤOVNI

Podnik XY s.r.o., ktorý prevádzkuje autodopravu, mal v decembri 2024 dopravnú nehodu - ich zamestnanec poškodil firemné nákladné vozidlo pri cúvaní. Vozidlo bolo havarijne poistené. Po nehode podnik nahlásil škodu do poisťovne a zabezpečil obhliadku vozidla prostredníctvom znalca (posudková činnosť bola hradená podnikom). Oprava vozidla stála 2 998 €. Podnik si ju uhradil sám v januári 2025. Po doložení všetkých dokladov (faktúra za opravu, posudok, fotografie) poisťovňa v marci 2025 uznala škodu a prisľúbila preplatenie vo výške 2 449 €. V čase uznania pohľadávky (marec 2025) vzniká voči poisťovni iná pohľadávka. Tá sa účtuje na účet 378 - Iné pohľadávky.

a) Tabuľka č. 1: V januári 2025 si podnik sám zaplatí opravu nákladného vozidla:

Por. č.	Doklad	Text účtovného prípadu	Suma v €	MD	D
1	PFA	Prijatá faktúra za opravu nákladného vozidla	2 998 €	511	321
2	VBÚ	Úhrada dodávateľskej faktúry z bankového účtu	2 998 €	321	221

b) Tabuľka č. 2: V marci 2025 poisťovňa uznáva nárok na poistné plnenie:

Por. č.	Doklad	Text účtovného prípadu	Suma v €	MD	D
1	ID	Nárok spoločnosti na náhradu časti poistného plnenia	2 449 €	378	648

c) Tabuľka č. 3: V apríli 2025 poisťovňa uhradí plnenie na účet:

Por. č.	Doklad	Text účtovného prípadu	Suma v €	MD	D
1	VBÚ	Prijatá úhrada pohľadávky od poisťovne	2 449 €	221	378

Postup zaúčtovania účtovného prípadu

V prípade účtovania poistného plnenia, ktoré vzniká ako náhrada škody, ide o pohľadávku, ktorá nemá charakter obchodnej pohľadávky. Nevznikla teda predajom tovaru ani poskytnutím služieb. Na jej zaúčtovanie preto používame účet 378 - Iné pohľadávky, ktorý slúži na evidenciu pohľadávok voči podnikom mimo bežného obchodného styku. Ide napríklad o pohľadávky voči poisťovňami, zamestnancom, spoločníkom či štátnym inštitúciám. Súvisiaci výnos z tohto poistného plnenia, ak ide o náhradu škody, zaúčtujeme na účet 648 - Ostatné výnosy z hospodárskej činnosti. Tento účet zahŕňa výnosy, ktoré nie sú predmetom bežnej podnikateľskej činnosti, no sú súčasťou celkových výnosov účtovnej jednotky. Z pohľadu daňovej legislatívy je dôležité uvedomiť si, že takto zaúčtovaný výnos ovplyvňuje výšku základu dane z príjmov právnických osôb. Výnosy účtované na účte 648 - Ostatné výnosy z hospodárskej činnosti sú totiž súčasťou zdaniteľného základu, a preto majú priamy dopad na daňovú povinnosť podniku. Správne časové zaradenie tohto výnosu do účtovného obdobia je preto kľúčové nielen z účtovného, ale aj z daňového hľadiska.

Príklad z praxe 2 - ZMLUVNÁ POKUTA OD ODBERATEĽA

Podnik XY s.r.o., ktorá sa zaoberá montážou klimatizačných zariadení, mala uzavretú zmluvu s klientom na realizáciu zákazky v dohodnutom termíne. Z dôvodu meškania dodávky technológie došlo k oneskoreniu, a zákazka bola dokončená o 10 dní neskôr, ako bolo dohodnuté. Podľa zmluvy mal klient nárok na zmluvnú pokutu vo výške 20 € za každý deň omeškania, teda spolu 200 €. Klient si nárok uplatnil a podnik XY s.r.o. ho akceptovala. Keďže nejde o záväzok z bežnej obchodnej činnosti (ako sú napríklad dodávky tovarov alebo služieb), ale o záväzok zo zmluvného vzťahu, účtuje sa o ňom na účte 379 - Iné záväzky. Z pohľadu odberateľa (veriteľa) ide naopak o pohľadávku, ktorá sa zaúčtuje na účet 378 - Iné pohľadávky a súvisiaci výnos na účet 644 - Zmluvné pokuty a penále.

Ukážeme si, ako by prebiehalo v takomto prípade **zaúčtovanie v účtovníctve firmy XY s.r.o., ktorá je dlžníkom:**

a) Tabuľka č. 4: Zaúčtovanie záväzku zo zmluvnej pokuty:

Por. č.	Doklad	Text účtovného prípadu	Suma v €	MD	D
1	ID	Predpis zmluvnej pokuty z omeškania	200 €	544	379

b) Tabuľka č. 5: Úhrada pokuty klientovi:

Por. č.	Doklad	Text účtovného prípadu	Suma v €	MD	D
1	VBÚ	Úhrada zmluvnej pokuty z omeškania z bankového účtu	200 €	379	221

Účtovanie v účtovníctve klienta, ktorý je odberateľom (veriteľom), účtovný prípad bol zaúčtovaný nasledujúco:

a) Tabuľka č. 6: Zaúčtovanie pohľadávky zo zmluvnej pokuty:

Por. č.	Doklad	Text účtovného prípadu	Suma v €	MD	D
1	ID	Predpis zmluvnej pokuty z omeškania	200 €	378	644

b) Tabuľka č. 7: Príjem úhrady na bankový účet:

Por. č.	Doklad	Text účtovného prípadu	Suma v €	MD	D
1	VBÚ	Úhrada zmluvnej pokuty z omeškania na bankový účet	200 €	221	378

Môžeme k tomuto praktickému príkladu uviesť, že zmluvné pokuty predstavujú špecifické prípady, kedy nevzniká pohľadávka alebo záväzok z dodávok, ale na základe právneho nároku. Takéto prípady si vyžadujú dôslednú dokumentáciu, a to najmä zmluvu s vopred dohodnutými sankčnými podmienkami a oznámenie o uplatnení pokuty. Účtovanie musí byť realizované v tom období, kedy dôjde k uznaniu nároku (veriteľom alebo dlžníkom), nie až pri úhrade.

Z metodického hľadiska odporúčame, aby podniky v prípade zmluvných pokút zaviedli interný mechanizmus na sledovanie sankcií, a to najmä s dôrazom na ich vznik, výšku, časové určenie a právny základ. Zaúčtovanie zmluvnej pokuty musí vždy vychádzať z existencie záväzkového vzťahu, pričom bez právneho titulu nie je možné takýto nárok účtovne uznať. Z tohto dôvodu je vhodné, aby podnik viedol súpis všetkých uplatnených alebo prijatých zmluvných sankcií, čo umožní efektívnu kontrolu ich vplyvu na výsledok hospodárenia aj na výšku daňového základu.

Príklad z praxe 3 - NÁHRADA ŠKODY OD ZAMESTNANCA

Podnik XY s.r.o. eviduje prípad, kedy jej zamestnanec pri výkone práce poškodil služobný notebook - rozbil displej, čím vznikla škoda v odhadovanej výške 300 €. Po internom prešetrení a na základe dohody medzi zamestnancom a zamestnávateľom sa dohodlo, že zamestnanec škodu uhradí v plnej výške formou jednorazového zrážania zo

mzdy. Z hľadiska účtovníctva vzniká podniku XY s.r.o. pohľadávka voči zamestnancovi, ktorá sa neviaže na obchodnú činnosť - preto sa účtuje na účet 378 - Iné pohľadávky.

a) Tabuľka č. 8: Vznik pohľadávky voči zamestnancovi:

Por. č.	Doklad	Text účtovného prípadu	Suma v €	MD	D
1	ID	Nárok na náhradu škody od zamestnanca	300 €	378	648

b) Tabuľka č. 9: Uhradenie pohľadávky zo mzdy zamestnanca (vnútorné zúčtovanie):

Por. č.	Doklad	Text účtovného prípadu	Suma v €	MD	D
1	ID	Zúčtovanie pohľadávky prostredníctvom zrážky zo mzdy	300 €	331	378

Môžeme uviesť, že v takýchto prípadoch je potrebné mať podpísaný súhlas zamestnanca so zrážkou zo mzdy, inak by mohla byť pohľadávka vymáhaná súdnou cestou. Účet 378 - Iné pohľadávky je ideálny na evidenciu všetkých mimoriadnych pohľadávok, ktoré nevznikli z bežných dodávok alebo predaja. Výnos sa zaúčtuje na účet 648 - Ostatné výnosy z hospodárskej činnosti, keďže nejde o výnos z hlavnej podnikateľskej činnosti, ale o kompenzáciu škody.

Pohľadávky z titulu náhrady škody evidujeme na účte 378 - Iné pohľadávky až do ich úplného uhradenia zamestnancom. V prípadoch, keď sa pohľadávka zúčtuje vnútropodnikovým spôsobom, napríklad zrážkou zo mzdy, je nevyhnutné viesť príslušnú dokumentáciu, ktorá obsahuje dohodu o uznaní záväzku a súhlas zamestnanca so zrážkou. Z metodického hľadiska odporúčame, aby sa evidencia týchto pohľadávok viedla samostatne, oddelene od bežných obchodných pohľadávok, čo umožní ich lepšiu prehľadnosť a kontrolu.

Príklad z praxe 4 - POHĽADÁVKA VOČI DODÁVATEĽOVI Z TITULU NESPRÁVNE FAKTUROVANEJ SUMY

Podnik XY s.r.o. obdržala od svojho dodávateľa faktúru za servisné práce vo výške 1 200 €. Po kontrole faktúry však zistila, že suma je nesprávna - podľa zmluvy mala faktúra znížiť iba na 1 000 €. Dodávateľ túto skutočnosť uznal a prisľúbil opravu faktúry, avšak podnik XY už medzičasom zaplatil celých 1 200 €. Vznikla teda pohľadávka voči dodávateľovi vo výške 200 €, ktorú si podnik XY s.r.o. účtovne zachytí na účet 315 - Ostatné

pohľadávky, kým jej dodávateľ peniaze nevráti alebo nezúčtuje v rámci nasledujúcej fakturácie.

a) Tabuľka č. 10: Pôvodná faktúra:

Por. č.	Doklad	Text účtovného prípadu	Suma v €	MD	D
1	PFA	Došlá faktúra za servisné práce	1 200 €	518	321
2	VBÚ	Úhrada dodávateľskej faktúry z bankového účtu	1 200 €	321	221

b) Tabuľka č. 11: Zistenie nesprávnej sumy - vznik pohľadávky voči dodávateľovi:

Por. č.	Doklad	Text účtovného prípadu	Suma v €	MD	D
1	ID	Nárok na vrátenie platby z dôvodu nesprávnej sumy na faktúre	200 €	315	518

c) Tabuľka č. 12: Vrátenie 200 € na účet:

Por. č.	Doklad	Text účtovného prípadu	Suma v €	MD	D
1	VBÚ	Prijatie platby z dôvodu nesprávnej sumy na faktúre	200 €	221	315

Vychádzajúc z informácií poskytnutých účtovníkmi pohybujúcimi sa v praxi niekoľko rokov (konatelia firiem zameraných na podvojnú účtovníctvo) môžeme skonštatovať, že takéto prípady sa v praxi vyskytujú pomerne často. V praxi ide o nesprávne fakturované sumy, zaokrúhlenia, alebo zmeny po uzavretí zmluvy. Účet 315 - Ostatné pohľadávky slúži na dočasné zachytenie pohľadávok, ktoré nevznikli klasickým predajom tovaru či služieb, no súvisia s účtovnými opravami, refundáciami alebo preplatkami.

Typickým príkladom je situácia, ktorú riešil podnik XY s.r.o., keď od dodávateľa obdržal faktúru za servisné práce vo výške 1 200 €. Po kontrole zistil, že fakturovaná suma je nesprávna, pretože podľa zmluvných podmienok mal byť predmetný výkon vyfakturovaný len za 1 000 €. Dodávateľ chybu uznal, no keďže podnik XY s.r.o. už faktúru medzičasom uhradil v plnej výške, vznikol jej preplatok vo výške 200 €. Táto suma bola zaúčtovaná ako pohľadávka na účte 315 až do momentu jej vrátenia.

Účtovný postup v tomto prípade vyzeral nasledovne: pôvodná faktúra bola zaúčtovaná na stranu Má dať účtu 518 - Ostatné služby a na účet záväzkov 321 – Dodávateľa na strane Dal. Po úhrade celej faktúry z bankového účtu (321 / 221), spoločnosť zaúčtovala vznik pohľadávky vo výške 200 € zápisom 315 / 518, čím si znížila pôvodný náklad. Následne, po vrátení peňazí od dodávateľa, bol zaúčtovaný zápis 221 / 315, ktorým bola pohľadávka vysporiadaná.

Účet 315 – Ostatné pohľadávky predstavuje flexibilný účet na evidenciu rôznych typov krátkodobých pohľadávok, ktoré nemajú charakter obchodných vzťahov, ani nejdú za zamestnancami, spoločníkmi či štátom. Z metodického hľadiska je teda dôležité zabezpečiť, aby bola každá takáto pohľadávka dostatočne zdokumentovaná. Napríklad reklamáciou, písomným potvrdením dodávateľa alebo interným záznamom o zistení chyby. Zároveň sa odporúča pravidelne kontrolovať zostatky na účte 315 – Ostatné pohľadávky, aby nedochádzalo k hromadeniu neaktuálnych alebo nevyožiteľných pohľadávok.

Príklad z praxe 5 - OMYLOM PRIJATÁ PLATBA OD CUDZIEHO PODNIKU

Spoločnosti XY s.r.o. bola v máji 2024 pripísaná na bankový účet platba vo výške 850 € od neznámeho podniku. Po preverení sa zistilo, že išlo o chybné zadaný bankový prevod, ktorý bol určený inému dodávateľovi s podobným názvom. Spoločnosť XY s.r.o. túto sumu neidentifikovala ako svoju tržbu a ani neexistoval zmluvný vzťah s podnikom, ktorý peniaze zaslal. Po komunikácii s bankou a dotýčným podnikom sa spoločnosť rozhodla vrátiť prijatú sumu späť. Z hľadiska účtovníctva ide o krátkodobú pohľadávku voči tretej strane, ktorú je potrebné zaúčtovať na účet 378 - Iné pohľadávky. Táto položka bude v účtovníctve figurovať až do vrátenia omylom prijatej platby.

a) Tabuľka č. 13: Pripísanie platby na bankový účet - omylom:

Por. č.	Doklad	Text účtovného prípadu	Suma v €	MD	D
1	VBÚ	Dočasné zaúčtovanie prijatej sumy ako inej pohľadávky	850 €	221	378

b) Tabuľka č. 14: Vrátenie platby späť:

Por. č.	Doklad	Text účtovného prípadu	Suma v €	MD	D
1	VBÚ	Zúčtovanie pohľadávky po vrátení prostriedkov	850 €	378	221

Omylom prijaté platby patria medzi situácie, ktoré účtovníctvo musí riešiť s osobitnou pozornosťou. Takéto sumy nie je možné zaúčtovať ako výnosy, pretože nevznikli z činnosti spoločnosti a spoločnosť na ne nemá nárok. Účet 378 - Iné pohľadávky umožňuje zachytiť túto situáciu neutrálne ako pohľadávku, ktorá sa vysporiada vrátením sumy. Z metodického pohľadu je vhodné túto udalosť zdokumentovať interným dokladom, ktorý obsahuje výpis z banky, identifikáciu podniku, s ktorým sa platba omylom spojila, a dôkaz

o vrátení prostriedkov. V prípade, že by platbu nebolo možné spätne vrátiť, je potrebné ju riešiť ako záväzok voči tretej strane.

Z metodického hľadiska pri prijatí neidentifikovanej platby odporúčame v prvom rade vykonať dôkladnú kontrolu všetkých otvorených pohľadávok a zmluvných partnerov, aby sa vylúčila možnosť, že ide o úhradu existujúceho záväzku zo strany známeho obchodného partnera. V prípade, že sa preukáže, že ide o platbu od cudzieho podniku, ktorého spoločnosť neviduje ako zmluvného partnera a neexistuje voči nemu pohľadávka, je potrebné túto sumu zaúčtovať na účet 378 - Iné pohľadávky, kde bude evidovaná až do momentu jej vrátenia. O celej situácii je zároveň nevyhnutné viesť internú dokumentáciu, ktorá zahŕňa komunikáciu so spoločnosťou, výpisy z bankového účtu a prípadné potvrdenie o vrátení prostriedkov.

Príklad z praxe 6 - DUPLIKÁTNA PLATBA ZA SLUŽBU

Spoločnosť XY s.r.o. omylom uhradila dvakrát tú istú faktúru za softvérové služby v hodnote 450 €. Faktúra mala byť zaplatená raz, no účtovník zadal úhradu opakovane. Dodávateľ po kontrole na strane svojho účtovníctva preplatok identifikoval a prisľúbil jeho vrátenie späť na účet spoločnosti XY. Vzhľadom na to, že ide o pohľadávku voči obchodnému partnerovi, ktorá však nevznikla na základe predaja tovaru alebo poskytnutia služby, ale z dôvodu duplicitnej platby, zaúčtuje sa na účet 315 - Ostatné pohľadávky. Tento účet slúži práve na takéto mimoriadne pohľadávky, ktoré nie je možné zaradiť medzi bežné pohľadávky z obchodného styku ani medzi účet 378 (iné pohľadávky so špecifickým charakterom).

a) Tabuľka č. 15: Prvá platba faktúry - správna úhrada:

Por. č.	Doklad	Text účtovného prípadu	Suma v €	MD	D
1	PFA	Prijatá faktúra za softvérové služby	450 €	518	321
2	VBÚ	Úhrada dodávateľskej faktúry z bankového účtu	450 €	321	221

b) Tabuľka č. 16: Druhá platba - chybná úhrada:

Por. č.	Doklad	Text účtovného prípadu	Suma v €	MD	D
1	VBÚ	Chybná úhrada dodávateľskej faktúry z bankového účtu	450 €	315	221

c) Tabuľka č. 17: Vrátenie preplatku na účet:

Por. č.	Doklad	Text účtovného prípadu	Suma v €	MD	D
1	VBÚ	Vysporiadanie chybnjej úhrady záväzku	450 €	221	315

Takéto chyby vznikajú v praxi pomerne často - najmä ak sa v účtovnom softvéri nepoužívajú automatické kontroly alebo ak viacerí zamestnanci zadávajú platby ručne. Účet 315 - Ostatné pohľadávky umožňuje dočasne zachytiť duplicitne zaplatenú sumu, a to bez ovplyvnenia nákladov alebo výnosov. Je dôležité, aby takáto pohľadávka bola aktívne sledovaná a vybavená čo najskôr, pretože z pohľadu majetku firmy ide o neoprávnené znížený peňažný zostatok.

Z metodického hľadiska v prípade duplicitnej úhrady odporúčame bezodkladne kontaktovať dodávateľa a dôsledne zdokumentovať vzniknutý preplatok, napríklad prostredníctvom korešpondencie a bankových výpisov. Takto vzniknutá pohľadávka sa dočasne eviduje na účte 315 - Ostatné pohľadávky až do momentu, kedy dôjde k jej vráteniu alebo zúčtovaniu voči inej splatnej pohľadávke. Pri pravidelných účtovných uzávierkach je zároveň nevyhnutné preveriť zostatky na tomto účte, aby sa predišlo evidencii starých a neaktuálnych pohľadávok, ktoré by mohli skresľovať finančný obraz účtovnej jednotky.

Príklad z praxe 7 - PREPLATOK NA POISTNOM OD KOMERČNEJ POISŤOVNE

Spoločnosť XY s.r.o. má uzatvorenú zmluvu s komerčnou poisťovňou na poistenie svojho hnutel'ného majetku. Na začiatku roka 2024 bola na základe predbežného výpočtu zaplatená ročná platba poistného vo výške 3 000 €. V decembri toho istého roka poisťovňa vykonala ročné zúčtovanie poistného, z ktorého vyplynulo, že spoločnosť mala platiť len 2 700 €, pretože počas roka došlo k zníženiu poistenej hodnoty majetku. Vznikol teda preplatok vo výške 300 €, ktorý poisťovňa prisľúbila vrátiť. Tento preplatok predstavuje inú pohľadávku, keďže nejde o bežný obchodný vzťah, a účtuje sa na účet 378 - Iné pohľadávky až do okamihu jeho uhradenia.

a) Tabuľka č. 18: Úhrada ročného poistného na začiatku roka:

Por. č.	Doklad	Text účtovného prípadu	Suma v €	MD	D
1	VBÚ	Úhrada poistného za hnutel'ný majetok	3 000 €	548	221

b) Tabuľka č. 19: Zúčtovanie preplatku na konci roka:

Por. č.	Doklad	Text účtovného prípadu	Suma v €	MD	D
1	ID	Vznik pohľadávky za preplatok poistného	300 €	378	548

c) Tabuľka č. 20: Príjem úhrady od poisťovne:

Por. č.	Doklad	Text účtovného prípadu	Suma v €	MD	D
1	VBÚ	Prijatie preplatku poistného na bankový účet	300 €	221	378

Na základe osobného rozhovoru s účtovníkmi (majiteľmi účtovných firiem) môžeme povedať, že v praxi sú preplatky poistného bežné najmä pri ročných zúčtovaniach zmlúv, kde sa poistné odvádza vopred podľa odhadov a skutočné náklady sa určujú neskôr. Je dôležité, aby účtovná jednotka sledovala takéto nároky a evidovala ich na účte 378 až do ich úplného vyrovnaní. Navyše, prehľadné vedenie týchto pohľadávok napomáha k správne mu zobrazeniu majetku v účtovnej závierke.

Z metodického hľadiska odporúčame preplatky z poistného zaúčtovať na účet 378 - Iné pohľadávky okamžite po vystavení zúčtovania poisťovňou alebo po doručení písomného potvrdenia o vrátení preplatku. Aby bola účtovná operácia transparentná a preukázateľná, súčasťou účtovnej dokumentácie by malo byť samotné zúčtovanie poistného, príslušný bankový výpis a komunikácia s poisťovňou, ktorá potvrdzuje oprávnenosť nároku. Tieto pohľadávky je zároveň vhodné sledovať samostatne, napríklad v rámci pomocnej analytickej evidencie, a to podľa konkrétneho partnera alebo podľa typu poistenia, čo umožní ich efektívne kontrolovanie a správne vykázanie v účtovnej závierke.

Príklad z praxe 8 - NÁHRADA NÁKLADOV NA ŠKOLENIE OD BÝVALÉHO ZAMESTNANCA

Spoločnosť XY s.r.o. vyslala svojho zamestnanca na odborné školenie v oblasti IT bezpečnosti, ktorého cena bola 800 €. V zmluve o zamestnaní mal pracovník podpísaný záväzok, že v prípade ukončenia pracovného pomeru zo svojej strany do 12 mesiacov od absolvovania školenia, je povinný uhradiť pomernú časť nákladov v prospech zamestnávateľa. Zamestnanec ukončil pracovný pomer len 2 mesiace po školení, a preto mu bola vyfakturovaná náhrada vo výške 800 € (100 % nákladov, podľa interného predpisu). Vzhľadom na to, že ide o náhradu nákladov, ktoré nemajú charakter bežného výnosu z podnikateľskej činnosti, účtuje sa táto pohľadávka na účet 378 - Iné pohľadávky.

a) Tabuľka č. 21: Vznik pohľadávky voči bývalému zamestnancovi:

Por. č.	Doklad	Text účtovného prípadu	Suma v €	MD	D
1	ID	Nárok na úhradu nákladov na školenie	800 €	378	648

b) Tabuľka č. 22: Uhradenie pohľadávky bývalým zamestnancom:

Por. č.	Doklad	Text účtovného prípadu	Suma v €	MD	D
1	VBÚ	Úhrada pohľadávky od bývalého zamestnanca na účet	800 €	221	378

Na základe osobného rozhovoru s majiteľmi účtovných firiem vieme povedať, že takéto pohľadávky vznikajú na základe zmluvného záväzku, ktorý si spoločnosť zabezpečuje v prípade, že do zamestnanca investuje prostriedky do vzdelávania. Účet 378 umožňuje evidenciu voči fyzickej osobe, ktorá už nie je zamestnancom a nejde o štandardný obchodný vzťah. Dôležité je mať podpísanú zmluvu alebo doložku o úhrade školenia, inak by mohol byť nárok právne nevymáhateľný. Z hľadiska metodického postupu odporúčame, aby pred vyslaním zamestnanca na nákladné odborné školenie účtovná jednotka zabezpečila písomný záväzok o náhrade nákladov v prípade, že zamestnanec ukončí pracovný pomer pred uplynutím dohodnutej lehoty. Ak takáto situácia nastane, vzniknutá pohľadávka sa účtuje na účet 378 - Iné pohľadávky. Odporúčame viesť túto pohľadávku samostatne v evidencii, ideálne s uvedením mena zamestnanca, dátumu vzniku nároku a lehoty splatnosti. V prípade, že zamestnanec svoj záväzok neuhradí v stanovenej lehote, je potrebné zahájiť proces upomienok alebo právneho vymáhania, aby účtovná jednotka chránila svoje majetkové práva.

Príklad z praxe 9 - NEOPRÁVNENÉ STRHNUTIE POPLATKU Z ÚČTU BANKOU

Spoločnosť XY s.r.o. vedie bežný účet v komerčnej banke, cez ktorý pravidelne realizuje platby dodávateľom aj prijíma úhrady od odberateľov. V januári 2025 si pri kontrole bankového výpisu všimla, že jej bol z účtu stiahnutý poplatok vo výške 120 €, a to pod položkou „mesačný balík služieb“, ktorý si podnik nikdy neaktivoval. Po kontaktovaní banky a zaslaní reklamácie banka uznala, že došlo k chybnému zaúčtovaniu poplatku, a prisľúbila jeho vrátenie. Dovtedy je však potrebné túto pohľadávku evidovať v účtovníctve ako inú pohľadávku voči banke. Ide o špecifický účtovný prípad, ktorý nezapadá do bežných obchodných vzťahov a preto sa eviduje mimo štandardných účtovných tried pre odberateľské pohľadávky.

a) Tabuľka č. 23: Zaúčtovanie neoprávneného poplatku:

Por. č.	Doklad	Text účtovného prípadu	Suma v €	MD	D
1	VBÚ	Nesprávne strhnutý poplatok za balík bankových služieb	120 €	548	221

b) Tabuľka č. 24: Zistenie chyby a zaúčtovanie pohľadávky voči banke:

Por. č.	Doklad	Text účtovného prípadu	Suma v €	MD	D
1	ID	Vznik pohľadávky voči banke - storno poplatku	120 €	378	548

c) Tabuľka č. 25: Príjem platby od banky:

Por. č.	Doklad	Text účtovného prípadu	Suma v €	MD	D
1	ID	Prijatie sumy za nesprávne strhnutý poplatok na účet	120 €	221	378

Z hľadiska metodického postupu je v prípade neoprávnene strhnutých poplatkov dôležité tieto sumy neúčtovať ako výnosy alebo náklady bez overenia oprávnenosti. Pri zistení chyby je vhodné ihneď vytvoriť vnútorný účtovný doklad, ktorý popíše podstatu transakcie a zabezpečiť komunikáciu s bankou (reklamácia). Pohľadávka sa eviduje na účte 378 - Iné pohľadávky až do momentu jej vysporiadania. Odporúča sa viesť pomocnú analytickú evidenciu podľa inštitúcie a dátumu, aby účtovná jednotka vedela sledovať tieto nároky samostatne. Takýto prehľad zároveň napomáha k presnému zostaveniu účtovnej závierky a k uplatneniu zásady opatrnosti.

Príklad z praxe 10 - POHĽADÁVKA Z TITULU UPLATNENIA ZÁRUČNEJ OPRAVY

Spoločnosť XY s.r.o. zakúpila od svojho dodávateľa v auguste 2024 priemyselný ohrievač na ohrev vody do výrobnéj haly. Po niekoľkých týždňoch prevádzky sa zariadenie pokazilo, resp. prestalo sa zapínať a vykazovalo chybu na ovládacom paneli. Keďže zariadenie bolo ešte v záručnej dobe, podnik nahlásil poruchu dodávateľovi. Ten však nevedel zabezpečiť opravu včas a navrhol, aby si podnik zabezpečil opravu sám a následne mu budú náklady preplatené. Oprava bola vykonaná servisnou firmou a stála 500 €. Dodávateľ túto sumu uznal a prisľúbil vrátenie. Vzniká tak ostatná pohľadávka voči dodávateľovi, ktorá sa eviduje dočasne na účte 315 - Ostatné pohľadávky.

a) Tabuľka č. 26: Podnik si zabezpečí opravu a uhradí ju sám:

Por. č.	Doklad	Text účtovného prípadu	Suma v €	MD	D
1	PFA	Prijatá faktúra za opravu stroja	500 €	511	321
2	VBÚ	Úhrada prijatej faktúry z bankového účtu	500 €	321	221

b) Tabuľka č. 27: Dodávateľ reklamáciu uzná - vznik pohľadávky:

Por. č.	Doklad	Text účtovného prípadu	Suma v €	MD	D
1	ID	Výnos zo záručnej opravy	500 €	315	648

c) Tabuľka č. 28: Dodávateľ uhradí sumu:

Por. č.	Doklad	Text účtovného prípadu	Suma v €	MD	D
1	VBÚ	Prijatie prostriedkov na bankový účet	500 €	221	315

V prípade záručných opráv, ktoré si podnik uhradza sám na základe dohody s dodávateľom, vzniká pohľadávka, ktorú treba zachytiť ako ostatnú pohľadávku (účet 315). Účtovanie výnosu na účet 648 je vhodné, keďže ide o výnos z náhrady nákladov, nie z hlavnej podnikateľskej činnosti. Z pohľadu správnej praxe odporúčame viesť dokumentáciu k reklamáci (emailová komunikácia, potvrdenie o uznaní nároku), aby bola účtovná operácia preukázateľná. Vzhľadom na to, že pohľadávka vzniká mimo bežného obchodného cyklu, je vhodné ju sledovať samostatne v analytickej evidencii a pravidelne kontrolovať stav účtu 315 - Ostatné pohľadávky.

Príklad z praxe 11 - VRÁTENÝ NEVYUŽITÝ ZÁLOHOVÝ PREDDAVOK

Spoločnosť XY s.r.o. plánovala rozšíriť svoje technologické vybavenie a uzavrela s dodávateľom zmluvu o dodaní CNC stroja, pričom na základe tejto zmluvy uhradila v marci 2024 preddavok vo výške 1 000 €. Počas výrobného procesu sa však vyskytli technické komplikácie a po vzájomnej dohode oboch strán bola objednávka zrušená. Dodávateľ súhlasil s vrátením celého preddavku. Keďže pôvodný preddavok už neplnil svoj pôvodný účel, bolo potrebné túto sumu dočasne evidovať ako pohľadávku voči dodávateľovi. Táto pohľadávka bola zaúčtovaná ako ostatná pohľadávka, až do momentu, kým nebola suma reálne vrátená späť na bankový účet spoločnosti.

a) Tabuľka č. 29: Poskytnutie preddavku:

Por. č.	Doklad	Text účtovného prípadu	Suma v €	MD	D
1	VBÚ	Poskytnutie preddavku na CNC stroj	1 000 €	314	221

b) Tabuľka č. 30: Zrušenie objednávky - preklasifikovanie na pohľadávku:

Por. č.	Doklad	Text účtovného prípadu	Suma v €	MD	D
1	ID	Zrušenie objednávky	1 000 €	315	314

c) Tabuľka č. 31: Vrátenie preddavku:

Por. č.	Doklad	Text účtovného prípadu	Suma v €	MD	D
1	VBÚ	Vrátenie preddavku na bankový účet	1 000 €	221	315

Pri zrušení objednávky a vzniku nároku na vrátenie už poskytnutého preddavku je vhodné preklasifikovať preddavok z účtu 314 - Poskytnuté preddavky na účet 315 - Ostatné pohľadávky. Táto účtovná operácia zabezpečuje transparentnosť a správnu klasifikáciu majetku v účtovnej závierke. Je dôležité zaúčtovať pohľadávku až po potvrdení zo strany dodávateľa, že vrátenie sumy prebehne. Z metodického hľadiska odporúčame zachovať všetku dokumentáciu - zmluvu, zrušenie objednávky, emailovú korešpondenciu a výpisy z banky. Tieto pohľadávky by sa mali evidovať oddelene od štandardných obchodných vzťahov, a to najmä v prípadoch, keď zmluvné plnenie vôbec nenastalo.

3.2 Zodpovedanie výskumných otázok

V tejto podkapitole sa zameriame na zodpovedanie výskumných otázok, ktoré sme si stanovili v predchádzajúcej časti.

1. Aké kritériá rozhodujú o zaradení vzniknutej pohľadávky medzi iné alebo ostatné pohľadávky v účtovníctve podnikateľského subjektu?

Zaradenie pohľadávky medzi iné alebo ostatné pohľadávky závisí predovšetkým od charakteru vzťahu, z ktorého daná pohľadávka vznikla:

- iné pohľadávky (účet 378) sa používajú v prípadoch, keď nejde o klasický obchodný alebo zmluvný vzťah. Jedná sa najmä o náhrady škody, nároky voči poisťovniam, omylom prijaté platby, zmluvné pokuty či nároky voči zamestnancom a tretím osobám,

- ostatné pohľadávky (účet 315) sa používajú vtedy, keď pohľadávka síce súvisí s obchodným vzťahom, ale nie je priamo výsledkom predaja tovaru alebo poskytnutia služby. Je to napr. pri reklamáciách, nesprávne fakturovaných sumách, duplicitných platbách alebo zálohových preddavkoch, ktoré sa majú vrátiť.

Rozhodujúcim kritériom je teda pôvod pohľadávky, a teda či ide o výsledok bežnej podnikateľskej činnosti (ostatné pohľadávky), alebo o neštandardnú, mimoriadnu alebo osobitnú situáciu (iné pohľadávky).

2. Ako sa líši účtovanie iných a ostatných pohľadávok z hľadiska použitia účtov tried 3 (315 – Ostatné pohľadávky, a 378 – Iné pohľadávky)?

Účtovne sa iné a ostatné pohľadávky evidujú v rámci účtovej triedy 3 - Zúčtovacie vzťahy, ale s využitím rôznych účtov:

- účet 315 - Ostatné pohľadávky slúži na evidenciu pohľadávok z obchodných vzťahov, ktoré nespĺňajú podmienky na zaúčtovanie ako klasické odberateľské pohľadávky. Používa sa napríklad pri preplatkoch za služby, reklamáciách voči dodávateľom, zálohách alebo refundáciách,
- účet 378 - Iné pohľadávky sa využíva na zachytenie nárokov, ktoré vznikli mimo obchodného cyklu, najčastejšie voči fyzickým osobám, poisťovniam, štátnym inštitúciám alebo zamestnancom.

Z účtovného pohľadu ide o rozdiel v druhovom členení majetku - účet 315 eviduje pohľadávky vzniknuté z činnosti, kým účet 378 zaznamenáva mimoriadne a špecifické situácie, ktoré často vyžadujú dôkladnejšiu dokumentáciu.

3. Aké praktické situácie najčastejšie vedú k vzniku iných a ostatných pohľadávok a ako sa účtovne riešia?

Najčastejšie situácie, ktoré vedú k vzniku týchto pohľadávok, sme v práci detailne spracovali prostredníctvom modelových účtovných príkladov. Na základe nich možno uviesť:

Iné pohľadávky (378):

- náhrady škôd (od zamestnancov, tretích osôb),
- poisťné plnenie od poisťovne,
- omylom prijaté platby alebo zmluvné pokuty,
- vrátenie nákladov na školenie od bývalého zamestnanca.

Ostatné pohľadávky (315):

- reklamácie a vrátenie časti platby od dodávateľa,
- duplicitne zaplatené faktúry,
- zálohy, ktoré sa nevyužili a majú byť vrátené,
- pohľadávky z titulu zúčtovania nesprávne fakturovanej sumy.

Účtovanie týchto prípadov sa opiera o základný rámec - vznik nároku sa zaúčtuje ako pohľadávka (MD 378 alebo 315) a súvzťažne buď s výnosom (napr. účet 648), alebo storno nákladu (napr. 548), prípadne cez vnútro podnikové účty (pri zrážkach zo mzdy).

4. Akým spôsobom môže metodický návod pomôcť účtovníkom pri zaúčtovaní netypických pohľadávok?

Metodický návod, ktoré sme v práci spracovali ako samostatnú podkapitolu, ponúka prehľadný systém rozhodovania, ktorý pomáha účtovníkom určiť, ako správne zaúčtovať netypické pohľadávky. Pomáha najmä:

- rozlíšiť, či ide o bežný obchodný vzťah alebo špecifický prípad,
- určiť, ktorý účet (315 alebo 378) je správny,
- navrhnúť súvzťažný zápis (napr. s účtami 648, 548, 221),
- upozorňuje na dôležitosť dokumentácie a interných dokladov,
- vedie k transparentnému a preukázateľnému účtovaniu, ktoré odolá aj daňovej kontrole.

Zároveň slúži ako praktická pomôcka, ktorú možno použiť aj mimo tejto práce, ako príručku pre účtovníkov, keďže sa jedná o zriedkavejšie prípady.

Táto kapitola nadväzuje na predchádzajúce časti práce a venuje sa zhodnoteniu hlavných zistení, ku ktorým sme dospeli na základe analýzy účtovnej praxe a spracovania konkrétnych modelových príkladov. Pri porovnávaní teórie s praxou sa ukázalo, že v účtovníctve podnikateľských subjektov často vznikajú situácie, ktoré si vyžadujú správne a najmä jednoznačné rozlíšenie medzi inými a ostatnými pohľadávkami.

Za kľúčové považujeme zistenie, že rozhodujúcim faktorom pre zaradenie pohľadávky je povaha vzťahu, z ktorého vznikla. Ostatné pohľadávky (účet 315) vyplývajú z obchodných vzťahov, no nejde o klasické pohľadávky voči odberateľom. Naopak, iné pohľadávky (účet 378) vznikajú v prípadoch, ktoré sa netýkajú obchodného vzťahu - napríklad pri poistných udalostiach, omylom prijatých platbách či náhradách škody.

V praktickej časti práce sme sa zamerali na najčastejšie účtovné situácie, s ktorými sa môžu účtovníci v praxi stretnúť. Potvrdilo sa, že podniky bez ohľadu na veľkosť alebo zameranie často riešia prípady nesprávne vystavených faktúr, reklamácií, preplatkov, zmluvných pokút alebo nárokov voči poisťovňami. Tieto situácie sme spracovali do formy metodických príkladov, ktoré môžu slúžiť ako pomôcka pri rozhodovaní o spôsobe účtovania konkrétnej pohľadávky.

Výsledky práce zároveň potvrdzujú, že vypracovaný metodický návod môže pomôcť účtovníkom pri zaraďovaní netypických pohľadávok, a zároveň prispieť k tomu, aby účtovanie bolo nielen v súlade s platnou legislatívou, ale aj prehľadné, opatrné a odborne zdôvodnené. Považujeme za prínosné, že sa nám podarilo spracovať nielen samotné účtovné prípady, ale aj odporúčania, ktoré môžu byť v praxi skutočne použiteľné.

Za dôležité považujeme aj potrebu viesť podrobnú analytickú evidenciu, mať dôkladne zdokumentované všetky pohľadávky, pravidelne kontrolovať stavy účtov 315 – Ostatné pohľadávky a 378 – Iné pohľadávky a predchádzať tomu, aby boli niektoré pohľadávky účtovne evidované, aj keď reálne zanikli alebo sú nevyhľadateľné.

Zároveň si myslíme, že vzhľadom na vývoj podnikateľského prostredia, rastúci počet špecifických účtovných situácií a digitalizáciu účtovných procesov by bolo vhodné, aby si účtovné jednotky vytvárali vlastné interné metodiky alebo aspoň interné smernice, ktoré by im uľahčili rozhodovanie v nejednoznačných prípadoch. Takéto nástroje by mohli výrazne prispieť k zvýšeniu kvality účtovníctva a k lepšiemu vykazovaniu týchto pohľadávok v účtovnej závierke. Odporúčame teda, aby sa účtovné spoločnosti zamerali na vytvorenie práve takýchto interných metodík, ktoré by mohli mať k dispozícii všetci zamestnanci či už v rámci intranetu alebo v podobe vytlačených brožúr.

Záver

Záverečná práca bola zameraná na účtovanie iných a ostatných pohľadávok v podvojnóm účtovníctve podnikateľských subjektov, pričom hlavným cieľom bolo vytvoriť metodický postup, ktorý pomôže účtovníkom správne rozhodnúť, kedy a ako účtovať jednotlivé typy pohľadávok. Na základe teoretických poznatkov, legislatívnych požiadaviek a praktických príkladov sme analyzovali rozdiely medzi účtom 315 - Ostatné pohľadávky a účtom 378 - Iné pohľadávky. Praktické príklady ukázali, že v účtovnej praxi často vznikajú situácie, ktoré si vyžadujú individuálny prístup a dôsledné vyhodnotenie okolností vzniku pohľadávky. Správne zaradenie pohľadávky do konkrétnej účtovej skupiny je dôležité nielen z hľadiska dodržania legislatívy, ale aj pre prehľadné vykazovanie majetku účtovnej jednotky. V práci sme sa preto snažili navrhnúť taký metodický prístup, ktorý bude zrozumiteľný a použiteľný pre všetkých účtovníkov.

Odpovede na výskumné otázky potvrdili, že základným rozlišovacím kritériom medzi inými a ostatnými pohľadávkami je povaha vzťahu, z ktorého tieto pohľadávky vznikli - či ide o obchodný alebo neobchodný vzťah. Zároveň sa ukázalo, že metodická podpora účtovníkov pri riešení netypických prípadov môže výrazne zjednodušiť účtovný proces a zvýšiť jeho transparentnosť.

Na záver možno konštatovať, že správne účtovanie pohľadávok je dôležitým faktorom pri zabezpečovaní účtovnej presnosti a finančnej spoľahlivosti podniku. Veríme, že vypracovaný metodický postup a príklady z praxe môžu byť nápomocné všetkým, ktorí sa venujú účtovníctvu a stretávajú sa s potrebou klasifikovať pohľadávky mimo štandardných obchodných vzťahov.

V zmysle hlavného cieľa práce sme vytvorili viacero modelových príkladov z praxe, ktoré ilustrujú rôzne situácie účtovného života podniku, a to najmä tie, ktoré sa bežne vyskytujú. Vychádzali sme najmä z návrhov účtovných odborníkov, ktorí majú s podobnými účtovnými prípadmi osobné skúsenosti. Na základe súčasnej legislatívy, účtovník nie je vždy schopný posúdiť, či ide o iné alebo ostatné pohľadávky.

Zoznam použitej literatúry

Knižné zdroje:

1. BELÁNOVÁ, K., 2010. Teória a politika podnikateľských financií. Vyd.: Ekonóm, 2010. s. 227-229, ISBN 978-225-3109-2
2. BOBÁKOVÁ, V. a kol., 2006. Finančné rozhodovanie podniku. Vyd.: Ekonóm, 2006. s. 334-336, ISBN: 80-225-2167-1
3. CISKO, Š., KLIEŠTIK, T., 2013. Finančný manažment podniku II. Vyd.: Edis, 2013. s. 775, ISBN: 9788055406848
4. HARUMOVÁ, A., 2002. Dane v teórii a praxi. Vyd.: Wolters Kluwer, 2002. s. 240, ISBN: 8089047394
5. KRIŠTOFÍK, P., 2011. Podnikové financie. 2. Vyd.: Duma, 2011. s. 204, ISBN: 978-80-967833-6-X
6. MAREK, P. a kol., 2006. Studijní průvodce financemi podniku. Vyd.: Ekopress, 2006. s. 623-625, ISBN: 8086119378
7. ŠURANOVÁ Z., SAXUNOVÁ D., KRIŠTOFÍK P., 2004. Finančné účtovníctvo a riadenie s aplikáciou IAS/IFRS. Vyd.: Univerzita Mateja Bela, 2004, ISBN: 8080830215

Právne normy:

8. Postupy účtovania - opatrenie ministerstva financií sr č. 23054/2002-92, úplné znenie postupov účtovania platné od 1. 1. 2019 https://www.mfsr.sk/files/sk/dane-cla-uctovnictvo/uctovnictvo-audit/uctovnictvo/legislativa-sr/opatrenia-oblasti-uctovnictva/uctovnictvo-podnikatelov/podvojne-uctovnictvo/postupy-uctovania/uplne_znenie_2019.pdf
9. Zákon č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov <https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/2004/222/>
10. Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov <https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/2002/431/>
11. Zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov <https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/2003/595/>

Odborné časopisy:

12. KASACHEVA, O.V. – UDOD, V.A. Overdue Accounts Receivable: Quality Analysis, Options for Prevention and Regulation. *Digest Finance*, 2018, roč. 23, č. 3, s. 254–260. DOI: 10.24891/df.23.3.254.
13. OWUOR, George Okoth – AGUSIOMA, Nickson – WAFULA, Fredrick Olanga. Effect of Accounts Receivable Management on Financial Performance of Chartered Public Universities in Kenya. *International Journal of Current Aspects in Finance, Banking and Accounting*, 2021, roč. 3, č. 1, s. 73–83. DOI: 10.35942/ijcfa.v3i1.182. Licencia: CC BY-NC 4.0.

Internetové zdroje:

14. ADAMÍKOVÁ M., TURÓCIOVÁ J., KALETOVÁ V., JURISOVÁ A., 2024. [online]. Dostupné na internete: <https://www.epi.sk/uctovne-suvztaznosti/315-ostatne-pohladavky-2024.htm> [cit. 14.12.2024].
15. ADAMÍKOVÁ M., TURÓCIOVÁ J., KALETOVÁ V., JURISOVÁ A., 2024. [online]. Dostupné na internete: <https://www.epi.sk/uctovne-suvztaznosti/uctova-trieda-3-zuctovacie-vztahy-2024.htm> [cit. 18.12.2024].
16. ADAMÍKOVÁ, M., 2017 [online]. Dostupné na internete: <https://www.danovecentrum.sk/odborny-clanok/uctovanie-pohladavok-v-podvojnomo-uctovnictve.htm>[cit. 11.1.2025].
17. GÁŠPÁROVÁ, E., 2016 [online]. Dostupné na internete: <https://www.danovecentrum.sk/aktuality/pohladavky-v-uctovnych-a-danovych-suvislostiach-toptema-dc-11-2016.htm> [cit. 22.2.2025].
18. KALETOVÁ, V., 2005. [online]. Dostupné na internete: <https://www.epi.sk/odborny-clanok/Pohladavky.htm> [cit. 18.1.2025].
19. OSVALDOVÁ, L., 2006 [online]. Dostupné na internete: <https://www.epi.sk/odborny-clanok/Uctova-trieda-3-Zuctovacie-vztahy.htm> [cit. 19.2.2025].
20. VRŠKOVÁ, J., 2022 [online]. Dostupné na internete: <https://www.danovecentrum.sk/uctovne-suvztaznosti/ucet-378-ine-pohladavky-no-2022.htm> [cit. 05.01.2025].

21. VRŠKOVÁ, J., 2023 [online]. Dostupné na internete: <https://www.vssr.sk/uctovne-suvztaznosti/ucet-315-ostatne-pohladavky-no-2023.htm> [cit. 11.2.2025].